

Andreja Retelj

Gimnazija Novo mesto

andreja.retelj@gmail.com

UDK 81'243:37.091.33

KAKO S POMOČJO UPORABE INTERAKTIVNE TABLE RAZVIJATI UČNE STRATEGIJE ZA UČINKOVITEJŠE UČENJE BESEDIŠČA V TUJEM JEZIKU?

UVOD

»... brez slovnice ni mogoče veliko sporočati, medtem ko brez besedišča ni mogoče ničesar sporočati.« (Wilkins v Skela 1999:136)

Ne glede na didaktični pristop ali metode učenja je poučevanje in učenje besedišča ena izmed stalnic pouka kateregakoli tujega jezika. Najverjetneje tudi ena izmed najmanj zanimivih stalnic, saj mora dijak znati besedo ali frazo pravilno in kontekstualno smiselno uporabiti v določeni komunikacijski situaciji.

Ob učenju besedišča največkrat ne doživlja različnih spoznanj, kot je to pri obravnavi literarnega ali neliterarnega besedila, kjer je v ospredju določena tema, ali pri obravnavi določene slovnične strukture, kjer lahko nova spoznanja poveže z že znanim in si tako olajša in osmisli nadaljnji vložek pri učenju. Pri učenju besedišča je vsakokrat postavljen pred neznanko, ki si jo mora v končni fazi zapomniti. Učenje besedišča pri tujem jeziku je tako rekoč popolnoma prepuščeno učencu samemu, kajti pri pouku novo besedno zvezo sliši ali prebere v sobesedilu. Če je ne razume, mu jo učitelj razloži v tujem ali maternem jeziku oziroma mu pomen na nek način ponazori. Kako si bo besedišče zapomnil in ga uporabil, pa je stvar dija-ka in njegovega samostojnega dela. Kljub temu da poznamo mnogo različnih teh-nik in strategij za učenje besedišča, pa se učitelji še vedno bistveno manj posvečajo tej jezikovni komponenti kot na primer obravnavi in urjenju slovničnih struktur.

Pomembnost znanja in učenja besedišča je pri usvajanju tujega jezika nesporno dejstvo. Besedišče je nosilec pomena in omogoča že v najzgodnejši fazi usva-janja tako prvega kot drugega jezika uresničevanje osnovne funkcije jezika, to je sporočanje. Razvijanje komunikacijske kompetence je brez znanja besedišča ne-mogoče, zato poznavanje zgolj slovničnih paradigem ne zadošča ne za ustvarjanje sporočil ne za sprejemanje sporočil iz okolice. Pa vendarle ni mogoče tako eno-stavno rangirati znanja slovnice in besedišča na bolj ali manj pomembni sestavini jezika ter pretirano poudarjati enega ali drugega.

KAJ JE BESEDIŠČE IN KAKO SE GA UČIMO?

Preden se posvetimo tipologiji vaj in njeni realizaciji na i-tabli, je treba razložiti, kaj je besedišče in kako se ga učimo.

Nation (2001) predlaga kriterij delitve na poznavanje oblike, pomena in uporabe. Pri poznavanju besede moramo upoštevati naslednje:

- kakšna je glasovna podoba – zven,
- kako se beseda izgovori,
- kakšna je njena napisana podoba,
- kako se beseda črkuje,
- katere dele besede je moč prepoznati,
- s katerimi deli besede izrazimo pomen,
- kakšen pomen signalizira oblika,
- na katere druge besede so ob določeni besedi spomnimo,
- s katerimi besedami bi lahko dano besedo zamenjali,
- v kakšnih vzorcih se beseda pojavlja,
- kakšna je pogostost pojavljanja te besede,
- v kateri situaciji je ustrezna rabe te besede,
- in drugo.

Skela (1999:138) povzema ugotovitve nekaterih raziskav, ki so pokazale, da je usvajanje besedišča:

- asociativno,
- oseben proces, povezan s preteklimi in sedanjimi izkušnjami,
- socialen proces – razumevanje širimo z izmenjavo z drugimi,
- izkušnjski proces.

Iz teh ugotovitev lahko sklepamo, da je za uspešno učenje treba razvijati določene strategije in tehnike, ki učencu pomagajo prepoznavati formo, pomen in uporabo besed, jih ustrezno strukturirati, jih skladiščiti v svoj mentalni leksikon, prenesti besede iz kratkoročnega v dolgoročni spomin ter priklicati tisto besedo, ki jo v določenem trenutku potrebuje.

Nation v svoji taksonomiji deli strategije za učenje besedišča na načrtovanje, ki zajema izbiro fokusa in časa, vire, to je iskanje informacij o besedi, in učni proces, kjer gre za vzpostavljanje znanja. Vsaka strategija ima več podtipov. K načrtovanju uvršča izbiro besed, izbiro aspekta o znanju besede, izbiro strategije in načrtovano ponavljanje. K virom sodijo analiza besed, uporaba konteksta, primerjava in iskanje paralel med maternim in tujim jezikom, v proces pa opazovanje, prenašanje in generalizacija. Za učne strategije učenja besedišča po Nationu velja, da vključujejo izbiro, so kompleksne, zahtevajo določeno znanje in urjenje ter povečajo učinkovitost učenja in rabe. S to taksonomijo poskuša ločiti aspekte načrtovanja učenja besedišča od vira in učnega procesa (2001: 218). Za uspešno učenje besedišča predstavi naslednje strategije, ki zajemajo vse štiri spretnosti:

- ugibanje pomena s pomočjo konteksta,
- ugotavljanje pomena iz sestavnih delov besede,
- ugotavljanje glede na besedno deblo,
- uporaba slovarja,
- učenje z učnimi kartami,
- jezikovni »koščki« in kolokacija.

Vsak dijak je v procesu učenja enkrat, se uči drugače in je ob tem različno uspešen. Poti do uspeha je torej več. Na uspešnost učenja vplivajo številni dejavniki, uporaba učne strategije je samo eden izmed njih. V prid namenjanju po-

zornosti učnim strategijam v procesu učenja govori dejstvo, da je vseživljenjsko učenje bistvenega pomena za obstoj in da se z ustrezno osveščenostjo o uporabi in učinkovitosti učnih strategij v času šolanja in tudi pozneje lažje prebijamo skozi poplavo informacij. Nunan poudarja, da je učne strategije treba integrirati v učni proces, saj sicer dijak bistveno težje prenese znanje o strategijah v konkretno uporabo pri učenju (1999: 173). Enake prednosti ugotavlja tudi Marentič Požarnik (2000: 179). Uporaba učnih strategij pri usvajanju besedišča ni izločevalna, ampak je hkrati prisotnih več strategij. Če upoštevamo nekaj navedenih lastnosti uspešnega dijaka, bi lahko rekli, da je pomembno, da dijak razvije metakognitivne sposobnosti in posledično reflektira, oceni ter poveže posamezne strategije in tako delno poveča uspešnost pri učenju in izkoristek vloženega časa.

Oxfordova (1990) predstavlja učne strategije, ki zajemajo vse štiri spretnosti – branje, pisanje, govorjenje in poslušanje.

Učne strategije deli v svoji taksonomiji na direktne in indirektne. Znotraj teh pa predstavi šest podskupin. Direktne strategije deli na spominske, kognitivne in kompenzacijske. Spominske strategije pomagajo skladiščiti podatke in jih znova priklicati. Pomembnejše metode, ki jih podaja ta strategija, so: grupiranje, asociacije, uporaba ključnih besed, uvršanje novih besed v kontekst. Kognitivne strategije s ponavljanjem, prepoznavanjem vzorcev, analiziranjem, deduktivnim sklepanjem in medjezikovno primerjavo pomagajo pri boljšem razumevanju tujega jezika ter uspešnejši komunikaciji v ciljnem jeziku. Ugibanje, uporaba mimike in gestike, uporaba sinonimov in antonimov, kovanje novih besed, ki jih uvršča v kompenzacijske strategije, pa učencu pomagajo, da se izogne morebitnemu neuspehu zaradi določenih pomanjkljivosti v jezikovnem znanju.

Oxford znotraj indirektnih ločuje med metakognitivnimi, afektivnimi in socialnimi. Prve vsebujejo načrtovanje in organiziranje učenja, razvijajo samorefleksijo in evalvacijo učenja. Afektivne posegajo na področje čustev in zmanjšujejo strah, skrbijo za pozitivno samopodobo, motivacijo in pozitiven odnos do učenja. Socialne strategije omogočajo razvijanje spretnosti sodelovalnega učenja, razvijanje občutka za kulturno različnost, kritičnega prijateljevanja.

INTERAKTIVNA TABLA KOT DIDAKTIČNI PRIPOMOČEK

Slovenske osnovne in srednje šole so opremljene z interaktivnimi tablamami (v nadaljevanju: i-tabla) različnih proizvajalcev in z različnimi programi, ki jih ponujajo proizvajalci. V članku ne bomo govorili o uporabi in značilnostih posameznih programov, ampak nas bo zanimalo, kako lahko i-tablo uporabimo z namenom vplivanja na učenje besedišča pri tujem jeziku.

Raziskava BECTA (2005) je pokazala naslednje možnosti uporabe i-table v razredu:

- delo z besedilom in slikovnim gradivom,
- zapisovanje z digitalnim črnilom,
- shranjevanje zapisanega za kasnejši pregled oziroma učenje,
- hiter dostop do različnih spletnih strani,
- enostavna demonstracija in uporaba izdelanega gradiva,

- izdelava kreativnih in interaktivnih aktivnosti s pomočjo v naprej pripravljenih vzorcev, slikovnega materiala in različnih multimedijskih vsebin,
- interaktivno delo z video in avdio gradivom,
- shranjevanje predstavitev z video zapisom.

Naštete prednosti, ki jih prinaša delo z i-tablo, pa ne pomenijo vedno in nujno tudi učenčeve večje aktivnosti pri pouku. I-tabla nedvomno spreminja delo in vedenje učitelja, saj mu omogoča bistveno več možnosti za delo v razredu, ki mu jih ostala orodja niso ponujala. Učitelj najverjetneje porabi več časa za pripravo ali iskanje ter presojo že izdelanega gradiva, kar pomeni, da se mnogo bolj posveti načrtovanju in izvedbi učne ure. Njegovo poučevanje pa se na tak način bistveno ne razlikuje od demonstracije s katerikoli drugim učnim pripomočkom. Če torej ostanemo samo pri zgoraj naštetih možnostih, imamo še vedno pouk, ki je osredotočen na učitelja, ne pa tudi na dijaka. Dijak je še vedno pasivni gledalec, ki je morda presenečen in navdušen nad učinki, ki jih i-tabla omogoča, vendar pri tem sam ničesar ne počne, ne odkriva in ne sodeluje v procesu nastajanja in sooblikovanja učne ure. Tudi njegovo učenje je skoncentrirano le na videno in slišano. Kako torej resnično ustvariti interaktivnost, ki bi preseгла zanimivo demonstriranje vaj za utrjevanje besedišča in vključiti dijake v učni proces?

TIPOLOGIJA NALOG IN VAJ PRI POUKU TUJEGA JEZIKA NA I-TABLI ZA RAZVIJANJE UČNIH STRATEGIJ

Rampillonova navaja naslednje razloge za načrtno uvajanje in uzaveščanje učnih strategij, ki jih sama poimenuje učne tehnike:

- učne tehnike prispevajo k večji samostojnosti,
- učne tehnike pomagajo, da se ob veliki količini informacij učinkoviteje in bolje učimo,
- učne tehnike podpirajo proces vseživljenjskega učenja,
- učne tehnike spodbujajo individualno učenje,
- učne tehnike vplivajo na učno uspešnost,
- učne tehnike pomagajo zmanjševati stres (1996: 20-26).

Häussermann in Piehpho vaje in naloge za diferenciacijo besedišča razdelita na podkategorije, ki jih prikazujemo v preglednici (79-131).

Vaje in naloge za refleksijo razumevanja besed:	razvrščanje neznanih besed, razumevanje besed iz ožjega ali širšega konteksta, razumevanje besed iz načina tvorbe, razumevanje internacionalizmov, povezovanje z drugimi jeziki.
Vaje za delo s slovarjem:	razvrščanje besed po abecednem vrstnem redu, branje s pomočjo slovarja, ugotavljanje pomena po izvoru.
Poznavanje besed:	povezovanje besed in slikovnega gradiva

Črkovne igre:	križanka, črkovna kača, anagrami, C-Test.
Besede in pantomima:	uvajanje novih besed s pantomimo, ugibanje pomena s pantomimo.
Besedna polja:	opisovanje besednega polja, ugibanje besednega polja, iskanje nasprotij, iskanje sopomenk, razlikovanje besednega polja, besedna tehtnica, dajanje in jemanje, besedne stopnice, od besed do besedila.
Besedotvorje:	povezovanje besede in definicije, jezikovna primerjava, razlikovanje pomenskih ravni, poznavanje pomena tvorjenk glede na sestavne dele, tvorjenje besed iz osnovnih delov, pesnjenje novih besed – neologizmi.
Vaje in naloge za učenje frazeologije:	prepoznavanje semantične povezanosti besed.

PRIMERI IN ANALIZA NALOG:

Pri utrjevanju in preverjanju znanja v razredu smo pri sestavi delovnih listov – drsnic, ki smo jih uporabili na i-tabli, izhajali iz zgoraj omenjenih vaj in nalog za diferenciranje besedišča. Poskušali pa smo upoštevati še naslednje:

- zastopanost nalog glede na učne tipe (vizualni, avditivni in kinestetični tip učencev),
- pri nalogah ne poskušamo urediti samo ene jezikovne spretnosti, ampak jih poskušamo med seboj povezati,
- gradivo, ki ga učitelj pripravi, nikoli ni dokončno, ampak ga morajo dijaki soustvariti s svojim delom med poukom,
- gradivo mora biti interaktivno, pri čemer interaktivnost pomeni, da morajo dijaki gradivo spreminjati, ga raziskovati, dopolnjevati, primerjati rezultate.

Predstavljamo zgolj nekaj primerov nalog, ki smo jih reševali v različnih razredih in pri različnih temah.

Tip naloge 1: Sortiranje »neznanih« besed

Dijakom je treba povedati, da za razumevanje besedila ni nujno, da razumejo vsako posamezno besedo. Ob neznani besedi naj si dijak zastavi naslednja vprašanja:

- Ali potrebujem točno to besedo za razumevanje celotnega besedila?
- Ali lahko pomen razberem iz sobesedila?
- Ali lahko sklepam po pomenu glede na tvorbo besede?
- Ali besedo poznam iz katerega drugega jezika?

Hochzeit

In Deutschland meint der Begriff "Hochzeit" sowohl die standesamtliche, als auch die kirchliche Hochzeit. Dennoch gibt es zwischen beiden große Unterschiede.

INFO: Standesamtliche Hochzeit

Um vor dem Gesetz als **verheiratet** zu gelten, muss in Deutschland die Ehe auf dem **Standesamt** geschlossen werden. Diese **Eheschließung** bringt viele Rechte (z. B. das Entstehen von **Rechtsansprüchen**), aber auch Pflichten mit sich (z. B. eine gegenseitige **Unterhaltspflicht**). Das Gesetz gibt vor, welche rechtlichen Folgen eine **Heirat** hat. Mit Hilfe eines Ehevertrages können die **Eheleute** in den meisten Fällen auch andere Dinge vereinbaren. In Deutschland heiraten viele Paare nur noch standesamtlich und **verzichten** auf eine kirchliche Hochzeit.

INFO: Kirchliche Hochzeit

Die kirchliche Hochzeit hat **rechtlich** gesehen in Deutschland keine Folgen. Dennoch spielt sie, neben der standesamtlichen Trauung, eine große Rolle. Vielen Paaren ist es wichtig, sich auch vor Gott das **Ja-Wort** zu geben. Auch der feierliche **Austausch** in der kirchlichen Trauung kann ein Grund für diese Entscheidung sein. Seit dem 01.01.2009 dürfen Paare in Deutschland auch ohne vorherige standesamtliche Trauung kirchlich heiraten.

Slika 1: prikazuje izbrano besedilo, ki smo ga obravnavali v 4. letniku pri temi Medosebni odnosi. Dijaki so morali besedilo o poroki prebrati in:

- označiti nujno potrebne besede za razumevanje besedila (rumena barva),
- podčrtati besede, katerih pomen lahko ugotovijo iz konteksta ali z načinom tvorjenja (rdeča),
- prečrtati besede, ki niso nujno potrebne (modra).

Potek dela: Dijaki so besedilo prebrali na delovnem listu in rešili nalogo po navodilih. Trije dijaki so svoje ugotovitve predstavili na i-tabli. Besedilo je bilo trikrat kopirano, tako da je vsak označeval po svojem besedilu. O izboru besed smo se pogovorili in zelo hitro ugotovili, da se izbor in število podčrtanih besed pri dijakih razlikujeta in da razumejo pravzaprav precej več, kot so sprva domnevali. Iz pogovora smo ugotovili, da največjo oviro pri razumevanju predstavlja sklepanje glede na način tvorjenja besede in da je zelo težko ugotoviti, katera neznana beseda ne vpliva na razumevanje besedila. Ugotovili so, da obe strategiji pomagata pri grobem razumevanju besedila in pri že znanih temah, manj učinkoviti pa sta pri novih, še neznanih temah. Prikazana slika prikazuje rešitve, za katere smo se odločili po pogovoru.

Izkazale so se naslednje prednosti reševanja naloge na i-tabli:

- možnost uporabe različnih barv za pisanje in označevanje,
- zapisovanje in dopisovanje na pripravljeno gradivo,
- istočasno delo več dijakov z istim besedilom,
- primerjava izdelkov,
- izdelava skupnega izdelka,
- shranjevanje izdelka v pdf formatu in možnost dostopa na spletu.

Tip naloge 2: Razumevanje besed iz ožjega in širšega konteksta

Finde die Antwort auf die Frage!

Entschuldigung, wo finde ich Hosen? Im ersten Stock.

Welche Größe haben Sie? 38.

Möchten Sie die Bluse probieren? Ja, gern. Sie ist sehr schön.

Wie steht mir diese Farbe? Sehr gut. Aber Blau steht Ihnen besser.

Passt die Hose? Sie ist zu eng. Haben Sie eine Nummer größer?

Wo kann ich bezahlen? An der Kasse. Gleich hier vorne.

Slika 2: Razumevanje besed iz ožjega ali širšega konteksta

Ugotavljanje pomena iz konteksta poteka kot v resnični vsakodnevni situaciji »s pogumom« govorca, ki predvideva, kaj bi lahko v določeni situaciji uporabil. Seveda poteka v maternem jeziku ta proces najpogosteje na nezavedni ravni. V tujem jeziku pa je treba do te ravni priti postopoma in z nekoliko več napora.

Slika 2 prikazuje nalogo, ki predstavlja različne situacije pri nakupovanju oblačil. Reševali so jo dijaki v 2. letniku pri temi Oblačila. Dijaki morajo izmed ponujenih odgovorov izbrati najustreznejšo rešitev.

Potek dela: Dijak prebere vprašanja na drsnici. Odgovore, ki so dani, mora prenesti k ustreznemu vprašanju. Nato dijaki v parih zaigrajo situacijo. Kako torej poteka ugotavljanje pomena? Ožji kontekst lahko predstavlja samo besedilo, naslov, ilustracije, števila. Širši kontekst pa je npr. znanje o okoliščinah besedila, situaciji ipd. V prikazanem primeru lahko dijak pri vsakem vprašanju primerja besedilo s konkretno situacijo v trgovini in poišče v odgovoru informacijo, ki bi lahko ustrezala resnični situaciji, v kateri bi se znašel. Povedano drugače, na drugo vprašanje – *Welche Größe brauchen Sie?*/Kakšno velikost potrebujete? – je odgovor – to je velikost – lahko samo število, ki bi ga navedel tudi v resnični situaciji ob nakupovanju.

Reševanje naloge na i-tabli je imelo naslednje prednosti:

Dijaki so lahko iz ponujenih odgovorov izbirali ustrezne odgovore, tako da so se gibali in premikali posamezne možnosti. Zlasti tisti dijaki, ki so bolj kinestetično naravnani, so se sami javljali za reševanje naloge. Nepravilno razvrščene odgovore so lahko samo premaknili in poiskali druge.

Tip naloge 3: Razumevanje glede na način tvorjenja besede

Razumevanje glede na način tvorbe zahteva nekoliko več slovničnega znanja in ustvarjalnosti dijaka. Nemščina ima več zloženkov kot slovenščina, zato sklepanje glede na tvorbo ne more biti samoumevno, ampak je treba dijake postopoma privajati na tak način razmišljanja.

Slika 3 prikazuje del vprašalnika o različnih lastnostih, ki so ga reševali dijaki v 4. letniku pri temi Medosebni odnosi. Razdeljen je na vprašanja: *Kakšen je vaš sanjski partner? Katere lastnosti pri partnerju najbolj cenite? Kateri pridevnik vas najbolj označuje?* Razlog, da je bila za to nalogo izbrana ravno ta strategija, je obširno besedišče, ki si ga dijaki težko zapomnijo.

Welche Infos über uns geben wir in die Öffentlichkeit?

Hobbys:

Wie sieht Ihr/e Traummann/frau aus?

Haarfarbe:	blond	☐	brünett	☐	rot	☐	schwarz	☐
Figur:	sportlich	☐	muskulös	☐	schlank	☐	vollschlank	☐
Kleidungsstil:	elegant	☐	sportlich	☐	leger	☐	modebewusst	☐

Welche Charaktereigenschaften schätzen Sie am meisten an Ihrem/Ihrer Partner/in?

Treue	☐	Ehrlichkeit	☐	Humor	☐	Zuverlässigkeit	☐	Spontaneität	☐
Abenteurerlust	☐	Großzügigkeit	☐	Offenheit	☐	Zielstrebigkeit	☐	Selbstbewusstsein	☐

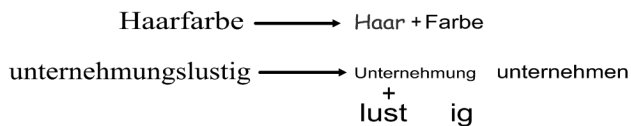
Welche fünf Adjektive beschreiben Sie am besten?

spontan	☐	treu	☐	unternehmungslustig	☐	sportlich	☐
selbstbewusst	☐	offen	☐	zuverlässig	☐	zurückhaltend	☐
musikalisch	☐	naturverbunden	☐	humorvoll	☐	häuslich	☐
ehrich	☐	ehrgeizig	☐	ordentlich	☐	kommunikativ	☐

Slika 3: Razumevanje besed glede na način tvorjenja

Potek dela: Dijaki so izbrali zgolj tiste možnosti, ki so jih tudi razumeli. Najpogosteje so izbrali: *blond, muskulös, schwarz, sportlich, elegant, kommunikativ, Humor, musikalisch, spontan*. To so bile znane besede ali pa so lahko pomen ugotovili zaradi internacionalnosti.

Ostale pomene besed smo poskušali ugotoviti prek tvorbe. Zloženske npr. *Haarfarbe*, *Kleidungsstil*, *Selbstbewusstsein*, *unternehmungslustig* smo poskušali razumeti tako, da smo jih zapisali po sestavnih delih.

Slika 4: Zapis s pomočjo uporabe funkcij i-table

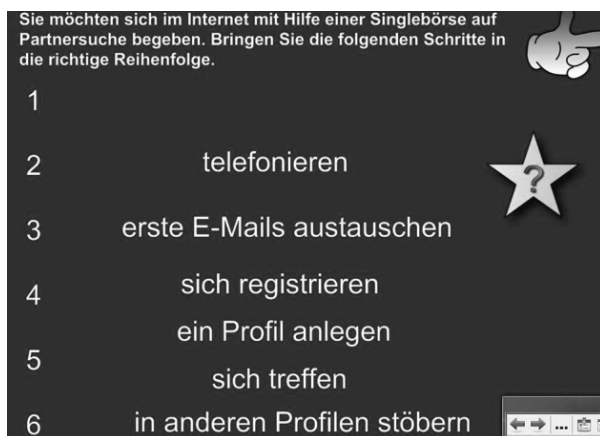
Izkazalo se je, da je bila potrebna samo kratka ponazoritev tega načina ugotavljanja pomena besed, saj so pri vseh ostalih besedah uspeli najti že znano besedo, ki so jo povezali z novim besediščem na drsnici in dokaj natančno ugotovili pomen.

Prednosti uporabe i-table:

- več dijakov lahko rešuje isto nalogo, različne rešitve se ponazorijo z barvami,
- barvni zapisi ali zapisi z različnimi pisavami prispevajo k lažjemu pomnjenju,
- premikanje elementov po i-tabli omogoča bolj nazoren prikaz in omogoča dijaku, da z aktivno udeležbo lažje osvoji potrebno znanje.

Tip naloge 4: Razumevanje internacionalizmov, povezovanje z drugimi jeziki

K hitrejšemu učenju besed in lažjemu pomnjenju lahko prispeva tudi sklepanje po pomenu s pomočjo internacionalnih besed ali besed iz drugih tujih jezikov. Slovenski učenci se v gimnazijah večinoma učijo nemščino kot drugi tuji jezik. Pri učenju besedišča to morda niti tako slabo, saj dobro poznavanje angleščine bistveno pripomore k večanju mentalnega leksikona v nemščini.

Slika 5: Razumevanje internacionalizmov, povezovanje z drugimi tujimi jeziki

Slika 5 prikazuje nalogo, ki jo dijaki z lahkoto rešijo, če poskušajo razvozlati pomen s primerjavo z drugimi jeziki. Besede *Internet*, *Profil*, *Singlebörse*, *telefonieren*, *registrieren* so internacionalne besede, ki jih poznajo iz angleščine, z izjemo *Singlebörse* pa jih poznajo tudi iz slovenščine. Pomnjenje teh besed poteka na tak način izjemno hitro. Tudi na uporabo te strategije je treba dijake navajati, saj se vse besede ne pojavljajo v oblikah, kjer je povezanost s sorodnim jezikom prepoznavna na prvi pogled.

Tip naloge 5: Poznavanje pomena tvorjenk glede na sestavne dele

Welche neuen Wörter kannst du finden? Erkläre die Bedeutung!

Theater Blumen Liebhaber Schauspieler
Abend Beruf Musik Garten

Berufsschauspieler Schauspielerberuf

Blumengarten Gartenblumen

Abendmusik Musikabend

Theater liebhaber Liebhaber theater

Slika 6: Poznavanje pomena tvorjenk glede na sestavne dele

Pri učenju besedišča se v nemščini pogosto srečujemo s sestavljanjkami, ki so zgrajene iz istih besed, vendar imajo različne pomene. Učenje teh besed je za slovenske učence velik izziv, saj je tovrstnih besed v slovenščini manj in jih zato tudi veliko težje razumejo. Še večji izziv pa predstavlja prosta in spontana uporaba tovrstnega besedišča, saj dijaki pogosto nimajo dovolj poguma, da bi besedo sami sestavili iz tistega besedišča, ki ga že imajo v svojem mentalnem leksikonu. S prikazanim primerom smo poskušali posredovati strategijo za premagovanje strahu pred samostojno manipulacijo z jezikom.

Prikaz na i-tabli nam je pomagal, da smo:

- vizualno nazornejše prikazali način povezovanja besed v novo sestavljančko,
- posamezno besedo večkrat uporabili in sestavili novo,
- z uporabo različnih barv spremljali slovnične spremembe in spremembe pomena besede,
- s pomočjo premikanja besed konkretno ponazorili sestavljanje in si tako lažje predstavljali proces nastanka.

Tip naloge 6: Povezovanje besed in slikovnega gradiva

Slika 7: Povezovanje besed in slikovnega gradiva

Povezovanje posameznih besed s slikovnim gradivom je skorajda stalnica pouka tujega jezika. Naloge lahko oblikujemo na različne načine, njihov namen pa je besedo povezati s čim bolj znano in dijaku domačo sliko. Prednosti reševanja tovrstnih nalog na i-tabli smo zaznali le pri izrazito vizualnih dijakih, ki naj bi jim pri pomnjenju in uporabi besed pomagale barve.

ANALIZA ANKETE O UPORABI I-TABLE V RAZREDU

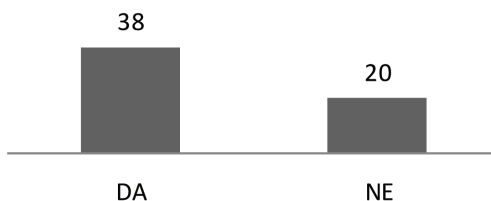
Zbiranje podatkov je potekalo z anonimnim spletnim anketiranjem. Vprašalnik je bil maja 2011 dva tedna na voljo v spletni učilnici za nemščino. K reševanju je bilo povabljenih 64 dijakov četrtega letnika, ki so i-tablo pri pouku nemščine uporabljali dve leti. Odgovore smo prejeli od 58 dijakov, 6 dijakov pa anketnega vprašalnika ni oddalo. Dijaki so odgovarjali na 10 vprašanj, s katerimi smo želeli preveriti, kakšen je njihov odnos do novega učnega pripomočka in kako vpliva na delo v razredu ter samostojno učenje doma. Pri obdelavi podatkov neudeleženi

nismo upoštevali. Rezultate prikazujemo z grafi v procentih, pri vprašanju 8 in 9 pa smo se zaradi lažje predstave odločili za prikaz števila dijakov.

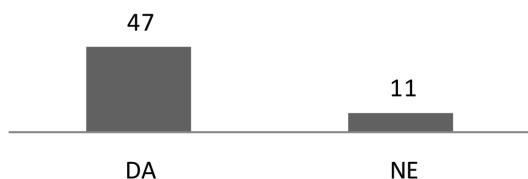
Vprašanje 1:

Na prvo vprašanje je pozitivno odgovorilo 38 dijakov. 10 dijakom se motivacija za učenje s pomočjo i-table ni spremenila. Domnevamo, da je tako velik odstotek dijakov, ki so odgovorili pritrdilno, predvsem zaradi večje nazornosti, skrbno pripravljenih drsnic in interaktivnih vaj, ki so bile novost pri pouku nemščine.

1. Ali te delo z i-tablo pri pouku nemščine bolj motivira za učenje?

2. Ali si pri pouku zaradi gradiv na i-tabli bolje zapomniš snov?

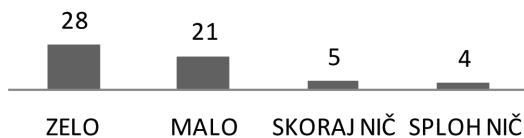
Vprašanje 2:

Velika večina dijakov, kar 74 %, je odgovorila, da si bolje zapomniijo snov. Menimo, da je vzrok v vizualno dodelanem gradivu, ki je vključevalo tudi slikovni material, grafike ipd. s katerim so morali dijaki nekaj početi, kar pomeni, da so aktivno sodelovati pri učni uri.

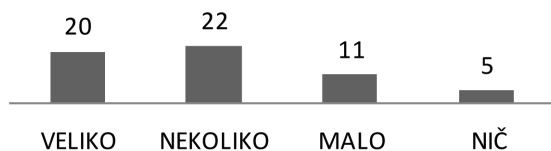
Vprašanje 3:

Uporaba i-table in novega gradiva naj bi precej spremenila način učenja dijakov. Pri 44 % dijakov se je način učenja zelo spremenil, pri 33 % pa malo. Predvidevamo, da gre za spremembe zaradi uvedbe interaktivnih nalog, ki so jih lahko reševali tudi doma. Deloma našo domnevo potrjujejo tudi odgovori na 6. vprašanje. 8 % dijakov skorajda ni spremenilo učnih navad, 6 % dijakov pa se uči enako kot prej.

3. Ali se je tvoj način učenja zaradi i-table spremenil?

4. Ali pri pouku zaradi nalog na i-tabli bolj sodeluješ kot prej?

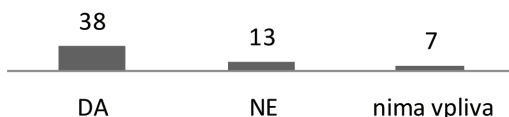

lovanje nima vpliva.

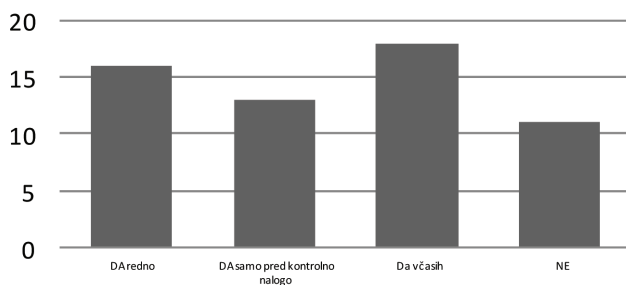
Vprašanje 5:

Kar 66 % dijakov meni, da se zaradi uporabe i-table pri pouku več učijo sproti. Domnevamo, da je tako visok rezultat posledica spremenjenega dela, saj veliko več dijakov med uro prihaja k tabli in pogosteje nastopajo pred razredom kot prej. 22 % dijakov ni bolje pripravljenih, 12 % pa je pripravljenih enako kot prej.

5. Ali prihajaš zaradi dela na i-tabli bolj pripravljen k pouku?

6. Ali gradivo, ki ga uporabljamo na i-tabli v šoli, uporabljaš tudi za učenje doma?

gije, domnevamo, da je to vzrok za visok odstotek dijakov, ki menijo, da so se njihove učne navade zelo spremenile.

Vprašanje 4:

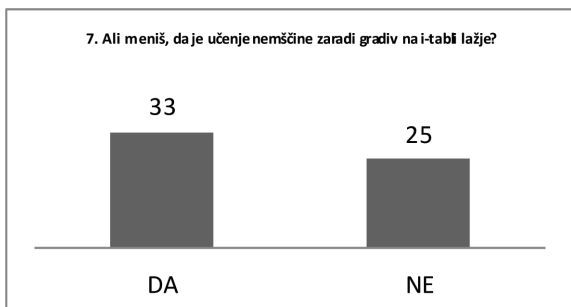
Podatki, ki smo jih dobili pri tem vprašanju, kažejo, da je uporaba i-table bistveno pripomogla k večji aktivnosti dijakov med poukom, saj se je sodelovanje pri pouku povečalo pri 72 % dijakov. Veliko bolj sodeluje 34 % dijakov, 38 % nekoliko bolj, 19 % malo bolj, pri 9 % pa uporaba i-table na sode-

Vprašanje 6:

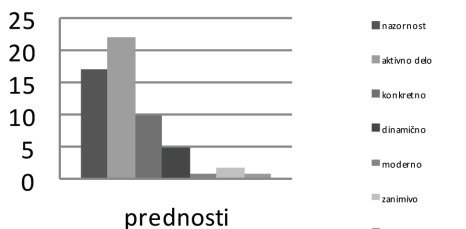
Podatki kažejo, da ima gradivo vrednost tudi pri samostojnem učenju, saj le 19 % dijakov gradiva pri učenju doma ne uporablja. Redno gradivo uporablja 28 % dijakov, včasih 38 %, samo pred kontrolno nalogo pa 22 % dijakov. Ker je bilo vso gradivo pripravljeno tako, da so dijaki morali uporabljati določene učne strate-

Vprašanje 7:

Več kot polovica dijakov meni, da se zaradi tovrstnega gradiva lažje uči. Razloge za tak odgovor vidimo v tem, da je več sprotnega učenja, da dijaki med poukom aktivno sodelujejo in so vseskozi bolj na tekočem s snovjo. Hkrati pa menimo, da si lažje osmislijo snov, ki se jo učijo. Gradivo vsebuje veliko slikovnega materiala, kar lahko prispeva k večji nazornosti, vključeni so avdio posnetki, ki jih dijaki lahko ponovno poslušajo doma, na voljo imajo interaktivne vaje, kjer lahko vedno tudi sami preverijo rešitev.

8. Katero prednost učenja na i-tabli bi izpostavili?

Vprašanje 8:

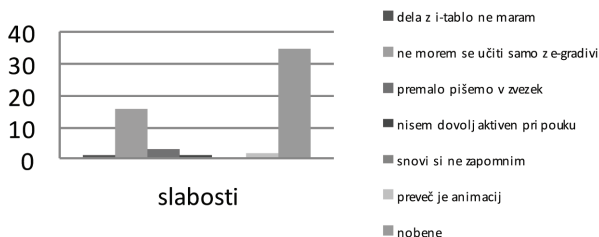
Pri vprašanju o prednostih učenja na i-tabli so dijaki lahko izbrali samo en odgovor. Najpogostejše so izbrali odgovor *aktivno delo*, nato *nazornost* in na tretjem mestu *konkretno*. Ugotovimo lahko, da smo z uporabo i-table prispevali k spremembi dela med poukom, saj so dijaki bolj aktivni in se zato več naučijo. Odgovora *nazornost* in *konkretnost* potrjujeta vse dosedanje ugotovitve o prednostih uporabe i-table (prim. npr. Becta 2003,

2005a). Le posamični dijaki so izbrali odgovore *moderno* in *zanimivo*, iz česar lahko sklepamo, da so precej kritični do novosti, kjer sami ne vidijo konkretnega smisla.

Vprašanje 9:

Tudi pri tem vprašanju so dijaki lahko izbrali samo en odgovor. Največ dijakov je navedlo, da učenje na i-tabli nima slabosti. Predvidevamo, da je vzrok za visoko število odgovorov zlasti izbira gradiva, ki smo ga uporabili za učenje, verjetno pa ima vpliv tudi pozitiven odnos učiteljice do uporabe i-table. Drugi

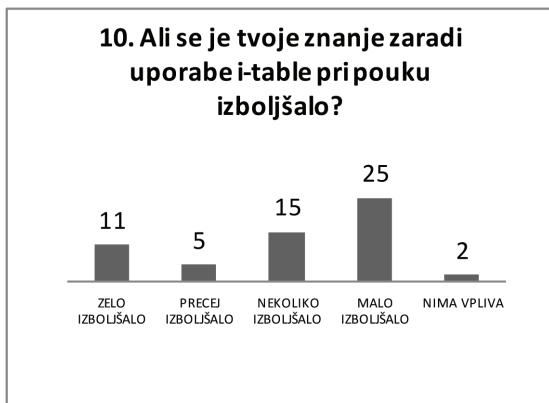
9. Katero slabost učenja na i-tabli bi izpostavili?

najpogosteje izbrani odgovor »ne morem se učiti samo z e-gradivom« pa kaže na to, da so dijaki še vedno vajeni papirja in svinčnika ter da je potreben temeljit razmislek učitelja, koliko učenja naj poteka na i-tabli in kaj je dejansko smiselno narediti s pomočjo i-table, kaj pa še vedno na papirju.

Vprašanje 10:

Večina odgovorov na to vprašanje kaže, da je uporaba i-table pozitivno vplivala na pridobljeno znanje. Bolj aktiven način dela, večja nazornost, spremenjen način učenja in več sprotnege dela, kar navajajo dijaki pri drugih odgovorih, se kažejo tudi v končnem znanju.

ZAKLJUČEK

Da je učenje besedišča pomemben del učenja tujega jezika, ni treba posebej poudarjati. Večino novega besedišča dijaki v razredu spoznajo v različnih situacijah, najpogosteje prek učiteljevega govora ali branja najrazličnejših besedil. Kako pa se naučijo besedišče pravilno in smiselno uporabljati, pa je večinoma prepuščeno njihovemu samostojnemu delu in lastni kreativnosti. Razvijanje učnih strategij za učenje besedišča zato ne sme biti manj pomemben del pouka tujega jezika, ampak je treba dijake skozi sam učni proces v razredu seznanjati z različnimi strategijami in jih dejansko tudi vključevati v učenje že v samem razredu. Za izziv smo si postavili uporabo i-table z namenom vplivanja na razvoj učnih strategij. Tako smo izdelali elektronsko gradivo, da bi z vajami in nalogami po Häussermannovi in Piephojevi tipologiji vplivali na način samostojnega učenja. Rezultati ankete so pokazali, da uporaba i-table pozitivno vpliva na delo v razredu in tudi na samostojno učenje. Gradivo, ki je bilo pripravljeno za učenje, je dijake spodbujalo k aktivnejšemu delu, način uporabe i-table v razredu pa naj bi vplival tudi na sprotno učenje. Rezultati kažejo, da smo uspešno posredovali strategije za učinkovitejšo učenje besedišča s pomočjo uporabe i-table.

LITERATURA:

- BECTA (2003). What the research says about interactive whiteboards. www.becta.org.uk/page_documents/research/wtrs_whiteboards.pdf
- BECTA (2005a). Interactive whiteboards (ICTResearchNetwork) [research-bounces_at lists.becta.org.uk](http://research-bounces_at_lists.becta.org.uk)

- BECTA (2005b). How can the use of an interactive whiteboard enhance the nature of teaching and learning in secondary mathematics and modern foreign languages? http://www.becta.org.uk/pagedocuments/research/bursaries05/interactive_whiteboard
- BROWN, H. Douglas (1994). *Principles of Language Learning and Teaching*. New Jersey: Prentice Hall Regents, San Francisco State University.
- HÄUSSERMAN, Ulrich, PIEPHO, Hans-Eberhard (1997). *Aufgaben – Handbuch Deutsch als Fremdsprache: Abriss einer Aufgaben- und Übungstypologie*. München: Iudicium.
- MARENTIČ POŽARNIK, Barica (2000). *Psihologija pouka in učenja*. Ljubljana: DZS.
- NATTINGER, James (1988). V: CARTER Ronald. in MCCARTHY Michael. 1988. *Vocabulary and Language Teaching*. London, New York: Longman, 62–82.
- NATION, I.S.P. (2001). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: CUP
- NUNAN, David (1999). *Second Language Teaching & Learning*. Boston, Massachusetts: Heinle & Heinle.
- OXFORD, Rebecca (1990). *Language Learning Strategies. What every teacher should know*. New York, N.Y.: Newbury House.
- SKELA, Janez (1999). Besedišče. V: ČOK, Lucija (et al) (1999). *Učenje in poučevanje tujega jezika*. Ljubljana, Koper: Pedagoška fakulteta, Znanstvenoraziskovalno središče Republike Slovenije.
- ŠIFRAR KALAN, Marjana (2008). V: SKELA, Janez (ur.). 2008. *Učenje in poučevanje tujih jezikov na slovenskem: Pregled sodobne teorije in prakse*. Ljubljana: Tangram, 30–51.

Internetni viri:

- RAMPILLON Ute, ZIMMERMANN, Günther. Strategien und Techniken beim Erwerb fremder Sprachen. Dosegljivo na:
- http://books.google.si/books?id=cAp2UF7XGKMC&pg=PA2&lpg=PA2&dq=rampillon+lern Techniken+im+fremdsprachenunterricht&source=bl&ots=aLYgtwxJpF&sig=WeLYPkahS-PuYGxDVtOYNSDN5Dg&hl=sl&ei=jpidTpClF8OQ4gTd8qSYCQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=10&sqi=2&ved=0CG8Q6AEwCQ#v=onepage&q=rampillon%20lern Techniken%20im%20fremdsprachenunterricht&f=false (zadnji dostop 19. 10. 2011)
- http://www.cfaematosinhos.eu/getting_most_whiteboard_primary.pdf (zadnji dostop 19. 10. 2011)
- http://moe.eun.org/c/document_library/get_file?uuid=2db0f7d1-089c-4a3a-b157-db3d65a393b2&groupId=10620 (zadnji dostop 19. 10. 2011)
- <http://smartboards.typepad.com/smartboard/files/article1.pdf> (zadnji dostop 15. 10. 2011)
- http://uispringfield.academia.edu/KarenSwan/Papers/374363/Interactive_Whiteboards_and_Student_Achievement (zadnji dostop 17. 10. 2011)

POVZETEK

Kako s pomočjo uporabe interaktivne table razvijati učne strategije za učinkovitejše učenje besedišča v tujem jeziku?

V članku se ukvarjamo z možnostmi uporabe interaktivne table, s katerimi lahko prispevamo k kakovostnejšemu in učinkovitejšemu učenju besedišča ter vplivamo na razvijanje učnih strategij za učenje besedišča. Naša izhodišča predstavljajo dognanja s področja učenja besedišča in učnih strategij (Oxford 1990, Nunan 1999, Nation 1999), ki jih poskušamo povezati z uporabo interaktivne table v razredu. Predstavljamo možnosti smiselne uporabe i-table, kjer smo ugotovili prednosti pred vadenjem in urjenjem na papirju, ter nekaj primerov vaj in nalog po tipologiji Häussermanna in Piephoja s poudarkom na usvajanju besedišča in razvijanju učnih strategij. Na podlagi analize rezultatov spletne ankete o uporabi interaktivne table in njenem vplivu na utrjevanje in preverjanje besedišča, ki je bila izvedena pri pouku nemščine v 4. letniku, predstavljamo učenčeva dožemanja uporabe i-table v razredu.

Ključne besede: učne strategije, tipologija vaj in nalog, interaktivna tabla

ABSTRACT

Using the interactive board in developing reading strategies for enhanced vocabulary acquisition?

The article focuses on some possibilities of using the available materials on the interactive board, which can contribute to the development of the learning strategies and to the quality as well as to the efficiency in the process of vocabulary learning. The current findings on learning strategies and vocabulary learning (Oxford 1990, Nunan 1999, Nation 2001) are combined and compared to the usage of various materials of i-board in the classroom. A meaningful usage of i-board being our priority, we found more advantages in the use of i-board in comparison to the classical exercises on the paper. Our material is based on Piepho's and Häussermann's typology of exercises for improving vocabulary learning. The students' perception of the interactive board in classroom is included and is based on analysis of the results of an online survey of 58 students, who had been using interactive board in German language classes for two years.

Key words: learning strategies, interactive board, learning vocabulary